

תכנית נחשון

לפיתוח וטיפוח פוטנציאל לעתודה מובילה למדינת ישראל

"מתוך שהיו עומדין ונוטלין עצה אלו באלו קפץ נחשון בן עמינדב וירד לים תחילה"

(ילקוט שמעוני, פרשת בשלח רלד)

כללי

תכנית נחשון היא תכנית לפיתוח ולטיפוח נוער מוכשר וערכי ליצירת פוטנציאל לעתודה מובילה למדינת ישראל. התכנית יונקת את תפישת החינוך וההכשרה שלה מתכנית העילית הצבאית-אקדמית תלפיות ומתבצעת במסגרת כיתות ייעודיות – כיתות נחשון – בבתי ספר תיכוניים וחיטבות ביניים בישראל. התכנית היא תפישה חינוכית כוללת המבוססת על למידה ופיתוח אקטיביים עצמיים של התלמידים בהובלת מחנך-מנהיג, לפיתוח מקביל ומאוזן של שלושה בסיסי כוח: השכלתי – אישיותי – ערכי, היוצרים ביחד שלם הגדול מסכום חלקיו.

תכנית נחשון מופעלת על ידי מרכז נחשון והינה מיזם משותף של משרד הביטחון - תכנית תלפיות, אוניברסיטת ת"א – סדנת יובל נאמן למדע, טכנולוגיה וביטחון ומשרד החינוך – האגף למחוננים ומצטיינים. התוכנית מעצימה את הניסיון המוכח והמוביל בארץ של תכנית תלפיות בחינוך ובהכשרת מצטיינים להגשמה עצמית ומצוינות למען העם, המדינה והחברה, לטובת חינוך והכשרה של תלמידי בתי ספר על יסודיים בארץ.

כמהות התכנית היא של בתי הספר והם המובילים ומיישמים אותה, בהישענות על הידע, הניסיון וההדרכה של מרכז נחשון, המספקת את התפישה והמעטפת כדלקמן:

1. תפישת ההכשרה הכוללת וטיובה לאורך זמן.
2. הדרכת המחנכים להובלה של כיתות מצטיינים בתהליך יצירה אקטיבי של ידע ושל יכולות ניתוח.
3. ליווי המחנכים ובתי הספר, בדגש על בניית תהליכים מלווים להכשרה, כמו בנייה ומישוב של צוותים, בניית תהליך ההעצמה האישית, או בניית תהליך מדידה ערכי.
4. ארגון של תכני ספורים מדעיים-טכנולוגיים לכיתות התיכון.
5. בנייה וארגון של מספר ימי עיון כוללים בתכנית.

התכנית החלה את דרכה בשלושה בתי ספר תיכוניים בשנה"ל תשס"ט. בשנה"ל תשע"ט פעלה התכנית בכיתות ז' עד יב', ב-52 בתי ספר וב-175 כיתות.

מה מאפיין את כיתת נחשון בביה"ס?

כיתת נחשון היא כיתת דגל לימודית, מדעית וחברתית בבית-הספר, שתלמידיה משולבים בעשייה הבית-ספרית ותורמים לה. שיטות הלימוד והחינוך בכיתת נחשון מחלחלות לשאר בית הספר ומהוות את התשתית לשינוי בבית הספר כולו. הכיתה מתאפיינת בגיבוש חברתי יוצא דופן בין תלמידיה, בתמיכה הדדית – לימודית וחברתית, ובתלמידים סקרנים בעלי עניין.

מי מתאים להיות בכיתת נחשון?

התכנית מתאימה לאותם תלמידים שרואים עצמם הופכים בעתיד למובילים חושבים בחברה, ולכן מעוניינים ונדרשים לא רק ללימודים רגילים נוספים, דבר חשוב בפני עצמו, אלא דווקא להעצמה כוללת בכל בסיסי הכוח הנדרשים למובילים, ובמיוחד: תשתית אישיותית וערכית מתאימה להובלה, רוחב אופקים כללי בדגש על תחומי המדעים, חוויות לימודיות וחברתיות שונות מהמקובל בבית הספר, ופיתוח יכולת החשיבה, הלימוד, ההתמודדות והניתוח של נושאים רבים.

בליווי תכנית תלפיות

תכנית נחשון

TEL AVIV אוניברסיטת
תל אביב UNIVERSITY

משרד החינוך
המיונהל הפדגוגי
האגף למחוננים ולסמטסיינים

התכנית מחפשת במיוחד אחר אותם תלמידים שיש להם תחומי עניין רחבים גם מעבר ללימודים המדעיים בביה"ס, כמו נגינה או שירה, ספורט, תנועות נוער, או חוגי העשרה מסוגים שונים, ורואים בכך חלק משמעותי מחייהם ומהתפתחותם.

דמות הבוגר

דמות הבוגר של תכנית נחשון מגדירה את מה שהתכנית מכוונת אליו ברמה האישית של כל תלמיד. דמות זו מוגדרת עפ"י מטרות החינוך הממלכתי במדינת ישראל, תוך התמקדות ביעדי תכנית נחשון – פיתוח וטיפוח פוטנציאל לעתודה מובילה למדינת ישראל:

בעל פוטנציאל מעולה למצוינות מקצועית במגוון כיווני התפתחות,

הנסמך על חשיבה מדעית, יכולות אישיות ותובנות חברתיות,

על-מנת להיות פרט תורם ומוביל בעם, במדינה ובחברה.

נסמך על בסיס ערכי מוצק ומחויב לקיומה ולקידומה של מדינת ישראל

כמדינה יהודית דמוקרטית מתקדמת.

ערכי התכנית

ערכי תכנית נחשון נגזרים באופן ישיר מדמות הבוגר המיועד שלה:

1. חתירה מתמדת למצוינות אישית ומקצועית.
2. אחריות ויוזמה.
3. תרומה לעם, למדינה ולחברה.
4. צדק ויושר.
5. מחויבות לקיומה ולקידומה של מדינת ישראל כמדינה יהודית דמוקרטית מתקדמת.

עקרונות היסוד של תפישת החינוך וההכשרה

תפישת החינוך וההכשרה של תכנית נחשון מותווית מדמות הבוגר של התכנית ושואבת את עקרונותיה מתפישת ההכשרה של תכנית תלפיות כפי שהיא מותאמת לבתי הספר ולגילאים המדוברים.

1. תוכנית נחשון הינה של בית הספר:

תכנית נחשון הינה של בית הספר הבוחר בה **כתפישה אסטרטגית בית ספרית** לפיתוח מצוינות על ידי הקמת כיתות דגל לימודיות וחברתיות, שתלמידיהן משולבים בעשייה הבית-ספרית ותורמים לה ושיטות הלימוד והחינוך בה מחלחלות לשאר בית הספר.

2. התבססות על תכנית הלימודים התיכונית הרגילה:

תכנית נחשון מתבססת **באופן מלא על תכנית הלימודים הרגילה של כל בית-ספר**, ללא נגיעה במתווה החינוך והלימודים הקיים בו, ובאה כתוספת וכהעצמה מעבר לתכנית הלימודים הרגילה.

3. העצמה באמצעות התמקדות והעמקה בשלושה בסיסי כוח במהלך יום ייעודי בשבוע:

התכנית מתמקדת בהעצמת **המעגל השלם של כישורים** ושל יכולותיו של התלמיד באמצעות הכשרה תהליכית קבועה ומתמשכת **"שלושה בסיסי כוח": השכלתי, אישיותי וערכי**. מערכת השעות של כיתת נחשון נבנית כך שיום קבוע בשבוע מוקדש באופן מלא לפעילות הייחודית של התכנית.

א. השכלתי:

- אפיק מדעי: חשיבה מדעית כתשתית מחשבתית, השכלתית מרחיבה לכל אדם במאה ה-21, התורמת ונחוצה לכל כיוון עתידי.
- אפיק ישראלי: להוספת ידע בתולדות עם ומדינת ישראל, לחיזוק תהליכי גיבוש זהות ושייכות ולהעצמת המוטיבציה לקחת חלק ולהפוך לאדם תורם לעם, למדינה ולחברה.

ב. אישיותי:

פיתוח מדורג, נדבך על-גבי נדבך, של מודעות עצמית של התלמיד ליכולותיו, כישוריו ומאוויו; הגברת יכולת ההנעה העצמית למיצוי הפוטנציאל הגלום בו; ובנייתו כפרט מוביל.

ג. ערכי:

ביסוס המצפן לאורו אנו שואפים לנהל את חיינו, בהתבסס על ערכים אוניברסאליים וציוניים; פיתוח ההסתכלות הערכית והתמודדות התלמידים עם שאלות ודילמות ערכיות בחיי היום – יום.

4. כיתת אם אחודה בהובלת מנהיג-מחנך במוקד הכיתה:

הניסיון מוכיח, שחלק משמעותי בתהליכי הפנמה של הכשרה וחינוך, ובמיוחד בקבוצות תלמידים חזקות, מבוסס על האינטראקציה השוטפת הכללית בין התלמידים. לקבוצת התלמידים מביא כל אחד ממגוון יכולותיו ועמדותיו בתחומים שונים. מקומם של המורים והמחנכים הוא יצירת העניין והסקרנות – הגירוי לתהליך הלמידה וההפנמה המשותף של התלמידים. תהליך זה נוצר ביתר שאת בקבוצה הנמצאת זמן רב ביחד, הנותנת לחבריה מקום להתבטא ולפעול בחופשיות תוך קבלת משוב וביקורת בונה.

מחנך הכיתה משמש בכיתת נחשון כדמות מפתח. תפקידיו של המחנך, מעבר לתפקידיו הרגילים בכיתה כפי שמוגדר בביה"ס, הם לפתח ולהעצים את תלמידיו, להיות הבונה, האחראי והמוציא לפועל של תכנית ההכשרה הייחודית של הכיתה, יוצר את ההקשר והמשמעות של כל פעילות ולהיות הגורם המפעיל והמנחה את כלל העשייה והפעילויות במסגרת תכנית ההכשרה והחינוך המיוחדת של כיתת נחשון.

5. הכשרה אקטיבית:

ההכשרה הייעודית בתכנית נחשון מדגישה את חשיבות האקטיביות של התלמידים בתהליכי הלמידה, בהיותה מגרה את החשיבה ומעשירה את הלומד בחוויה שונה. הבסיס להכשרה האקטיבית בתוכנית נחשון הוא הצוות. הכיתה מחולקת לצוותים הנושאים באחריות לפעילות השוטפת של הכיתה. חוויה זו נותנת לתלמידים הזדמנות לתרום ולהיתרם, לבצע משימות מורכבות באופן שיתופי ולהתנסות במנהיגות והובלת אנשים במסגרת תפקיד ראש הצוות. ההכשרה והלימוד בתכנית נחשון מבוססים במהותם על הבניית הידע ע"י התלמידים, תחת חניכה והנחיית המחנך. בכל פעילות ייעודית של הכיתה שותפים מספר צוותים של תלמידים, העמלים על יצירתה, הכנתה, הכנת חומרים לשאר התלמידים, והפעלת הכיתה. באמצעות שותפות זו בפעילויות ובתהליך הלימוד חווים התלמידים חוויות חיוביות של למידה עצמית, יצירה, הצלחה ויצירתיות להמשך תהליך הלימוד והפיתוח האישי שלהם.

6. תכנית העצמה אישית:

במסגרת תכנית נחשון נוצר שיח חדש בין המחנך לתלמיד. התכנית מובילה את התלמיד ללקיחת אחריות לעתידו בכל התחומים, כאשר המחנך משמש כיועץ ומנחה-בוגר בדרך בה התלמיד בוחר. תוכנית העצמה האישית נבנית במסגרת שיחות אישיות בין המחנך לתלמיד ומבוססת על תהליך של הערכה עצמית של התלמיד, הבחנה בנקודת עוצמה ובנקודות חולשה, בחירת המקומות בהם התלמיד מבקש להשתפר, קביעת דרך ושיטה לשיפור מתמשך על ידי התלמיד, ולסיום - התחיבות עצמית לביצוע ולהתקדמות.

נספח א' – תהליך ההתפתחות בתוכנית נחשון:

עיקר התכנית בפריסה תלת שנתית

בסיס כח	כיתה י'	כיתה יא'	כיתה יב'
השכלתי			
אפיק מדע	מדעי הפיזיקה, כימיה וביולוגיה בחיי היום יום	טכנולוגיות מתקדמות	מדע בעתיד
אפיק ישראל	העם היהודי	מדינת ישראל – מאפיינים ואזרחות בישראל	אתגרי מדינת ישראל
אישיות			
פרט בקבוצה	אני כחלק ממערכת	פרט בחברה	פרט מוביל ותורם בחברה ובמדינה
מיומנויות	עבודת צוות, ביצוע משימה, תקשורת בינאישית, כלי הבעה בכתב ובע"פ, משוב, קבלת החלטות, ניהול זמן, מנהיגות, חשיבה מדעית, תקשורת חברתית		
ערכי			
ערכי בסיס	מצוינות אישית ומקצועית	אחריות ויוזמה	תרומה לחברה
מחויבות	מחויבות למדינה יהודית, דמוקרטית, מתקדמת		מחויבות להובלת שינוי בחברה ובמדינה

עיקר התכנית בפריסה שש שנתית

בסיס כח	כיתה ז'	כיתה ח'	כיתה ט'	כיתה י'	כיתה יא'	כיתה יב'
השכלתי						
אפיק מדע	חשיפה למדע ופיתוח סקרנות	טכנולוגיות מחשב	מדע הפיזיקה בחיי היום יום	מדע הכימיה והביולוגיה בחיי היום יום	טכנולוגיות מתקדמות	מדע בעתיד
אפיק ישראל	העם היהודי	מדינת ישראל – היסטוריה והכרות	קהילות בישראל	אזרחות בישראל	מדינת ישראל – מאפיינים ואתגרים	
אישיות						
פרט בקבוצה	תוך אישי	בין אישי	פרט מעורב ואחראי בסביבה הקרובה	אני כחלק ממערכת	פרט בחברה	פרט מוביל ותורם בחברה ובמדינה
מיומנויות	עבודת צוות, ביצוע משימה, חשיבה מדעית, תקשורת בינאישית, כלי הבעה בכתב ובע"פ, משוב, קבלת החלטות, ניהול זמן, מנהיגות, תקשורת חברתית					
ערכי						
ערכי בסיס	החובה לכבד והזכות לכבוד	צדק ויושר	נתינה כמימוש עצמי	מצוינות אישית ומקצועית	אחריות ויוזמה	תרומה לחברה
מחויבות	מחויבות לקבוצה	מחויבות לקהילה הקרובה	מחויבות למדינה יהודית, דמוקרטית, מתקדמת			